

W numerze m.in.:

ENERGIA HOLLYWOOD

Elżbieta Durys „ŻYCIE JEST CUDOWNE” FRANKA CAPRY – PARADOKSY ODCZYTAŃ

Życie jest cudowne (1946) jest obecnie filmem bodaj najbardziej znanym i niezwykle często przywoływanym w obszarze popkultury amerykańskiej. Określane jako populistyczne i sentymentalne, dzieło Franka Capry cieszy się niezwykle dużym zainteresowaniem wśród badaczy zarówno z obszaru szeroko rozumianych studiów kulturowych, jak i historyków oraz politologów. Celem artykułu jest wskazanie wybranych interpretacji filmu, często rozbieżnych pod względem wymowy. Przedstawienie ich ma służyć wydobyciu niuansów i odcieni znaczeniowych obrazu *Życie jest cudowne*, często niedostrzeganych ze względu na afektywny wymiar filmu.

Krzysztof Loska ORIENTALNE GWIAZDY HOLLYWOOD

Punktem wyjścia artykułu jest hipoteza, że amerykańska kultura popularna wytworzyła na przełomie XIX i XX w. wizerunek Dalekiego Wschodu oparty na stereotypowym wyobrażeniu innych ras i narodów jako stojących niżej w rozwoju cywilizacyjnym oraz całkowicie odmiennych kulturowo. Wychodząc od charakterystyki orientalizmu w ujęciu Edwarda W. Saida, autor skupia się na produkcjach hollywoodzkich powstałych w pierwszej połowie ubiegłego stulecia, zwłaszcza tych z udziałem aktorów pochodzących z krajów azjatyckich: Sessue Hayakawy, Tsuru Aoki, Anny May Wong i Philipa Ahna. W filmach z tego okresu pojawia się obraz Orientu jako potencjalnego zagrożenia dla zachodniego porządku (symbol cielesnych pokus), ale jednocześnie źródło urzekających obrazów oraz egzotyczna sceneria dla opowieści przygodowych.

Beata Kosińska-Krippner HEDY LAMARR. AUSTRIACKA PIĘKNOŚĆ I WYNALAZCZYNI W HOLLYWOODZKIM SYSTEMIE GWIAZD

Autorka przypomina niezwykle ciekawą historię pochodzącej z Austrii hollywoodzkiej gwiazdy lat 30., 40. i wczesnych 50., a zarazem wynalazczynie (wraz z George'em Antheilem) tzw. metody rozpraszania widma sygnału z przeskokiem częstotliwości, która uchodzi dziś za podstawę komunikacji bezprzewodowej. Korzystając w dużej mierze z dwugłosowej biografii aktorki autorstwa Jochena Förstera i syna Hedy Lamarr Anthony'ego Lodera, Kosińska-Krippner koncentruje się głównie na funkcjonowaniu aktorki w hollywoodzkim systemie gwiazd, jej (nie)radzeniu sobie z jego wszystkimi pułapkami, z uwielbieniem i krytyką, a także na wpływie uwikłania w ten system na jej życie prywatne. Autorka przytacza przykłady na reaktywację upadłej gwiazdy jako wynalazczynie w latach 90. i wskazuje na inspirującą siłę jej biografii, która analizowana jest dziś przez badaczy w rozmaitych kontekstach.

Michał Mróz AMERYKAŃSKI FILM ANIMOWANY W WOJENNEJ POTRZEBIE

Celem artykułu jest ukazanie roli, jaką po ataku na bazę Pearl Harbor odegrał amerykański film animowany. Autor nakreśla, w jaki sposób sztuka, która była tworzona według formuły popularnego kina rozrywkowego, przekształciła się w maszynę do budowania patriotycznego ducha, przekazywania informacji dla społeczeństwa czy instrukcji dla wojska. W trakcie

analizy wyróżnione zostały te elementy filmu rysunkowego, które tworzą propagandowy przekaz. Autor podkreśla dużą rolę animowanej postaci, symboliki narodowej, a także sposobu ukazywania wroga. Wskazuje również, w jaki sposób wraz ze zmianą sytuacji na froncie przekształcano przekaz propagandowy. Oddana została także atmosfera pracy w amerykańskim przemyśle animowanym oraz udział pozafilmowych środków propagandy. Opisowi i analizie tych zmian towarzyszy próba określenia narodotwórczej i ideologicznej roli filmu animowanego w początkowym okresie udziału Stanów Zjednoczonych w II wojnie światowej.

Patrycja Włodek *HOLLYWOOD NA FRONTACH ZIMNEJ WOJNY*

Lata 50. przeszły do historii Ameryki jako czas makkartyzmu, polowania na czarownice i czarnych list. Pod wpływem interesów wielkich wytwórni i powojennej zmiany w Waszyngtonie, gdy władzę przejęli republikanie, atmosferę zimnej wojny zaczęto wykorzystywać do wewnętrznych rozgrywek. Narzędziem makkartyzmu, które najbardziej dotknęło Hollywood, była Komisja do spraw Badania Działalności Antyamerykańskiej w latach 1947-1960 prowadząca przesłuchania pracowników branży filmowej w poszukiwaniu komunistów i ludzi o niewygodnych poglądach. Skutkowało to atmosferą zastraszania, inkryminacją określonych tematów, zakazami pracy, miało też wpływ na kształt kinematografii amerykańskiej w latach 50. – dominację bądź deficyt pewnych kwestii, a nawet narodziny całych gatunków i nurtów filmowych.

Konrad Niemira *HITCHCOCK W PUŁAPCE. WCZESNA KRYTYKA „OKNA NA PODWÓRZE” I FIGURA ARTYSTY NOWOCZESNEGO*

Przedmiotem artykułu jest wczesna recepcja filmu Alfreda Hitchcocka *Okno na podwórze* (*Rear Window*, 1954) i jej związek z przemianą wizerunku reżysera dokonująca się w końcu lat 50. XX w. W tym czasie, najpierw w Europie, a później także w USA, Hitchcock coraz częściej był odbierany jako pełnoprawny artysta, a nie tylko „mistrz suspensu”. W pierwszej części artykułu został zrekonstruowany charakter promocji towarzyszącej wejściu *Okna na podwórze* do kin oraz reakcje amerykańskich krytyków. Odczytaniu filmu w kontekście kina rozrywkowego i filmu sensacyjnego została przeciwstawiona jego francuska recepcja. Przywołane zostały artykuły François Truffauta i André Bazina publikowane w miesięcznikach „Cahiers du cinema” i „Arts”, które akcentują artystyczny i autotematyczny (a więc również modernistyczny) aspekt *Okna na podwórze*. W kolejnej części analizie został poddany sposób, w jaki Hitchcock i jego otoczenie zaczęło na początku lat 60. wykorzystywać francuską krytykę dla podniesienia pozycji reżysera w Ameryce. Problem przekształcania się wizerunku Hitchcocka z entertainera w artystę został zestawiony z przemianą, którą daje się prześledzić w jego późnych filmach, oraz z sytuacją kina suspensu na początku lat 60.

KINO GATUNKU – POSZERZANIE GRANIC

Andrzej Gryz *KINO TRZECIEJ KULTURY. NOWE INSPIRACJE WSPÓŁCZESNEGO AMERYKAŃSKIEGO SCIENCE FICTION*

Przez ostatnią dekadę amerykańskie kino science fiction przeszło drastyczną zmianę konceptualną. Ekspansja wysokobudżetowych adaptacji komiksów superbohaterskich doprowadziła w efekcie do konieczności tematycznej i formalnej redefinicji samego gatunku. Przełomowe dokonania współczesnej nauki okazały się świeżym punktem odniesienia dla filmowców północnoamerykańskich. Czerpiąc inspirację od współczesnych popularyzatorów nauki działających pod egidą Trzeciej Kultury, filmowcy starali się podejmować w swoich dziełach problematykę odnoszącą się do bieżących dyskusji fizyków, filozofów i

neurobiologów. Autor stara się wyodrębnić główne wyróżniki amerykańskiej kinematografii Trzeciej Kultury oraz prześledzić istotne intelektualne koncepcje w nich zawarte.

Ireneusz Skupień „PRAWDZIWE MĘSTWO”, CZYLI O MOŻLIWOŚCIACH LEKTURY GATUNKU JAKO POLITYCZNEGO ZWIERCADŁA

Artykuł ukazuje, w jaki sposób kino postmodernistyczne wykorzystuje tradycję gatunkową w celu skonstruowania dyskursu o współczesnej Ameryce. Autor stawia hipotezę, że *Prawdziwe męstwo* braci Coen, western uwikłany w sieć intertekstualnych odniesień (zarówno literackich, jako adaptacja powieści Ch. Portisa, jak i historyczno-filmowych, jako remake filmu H. Hathaway'a), posiada zdolność wykreowania reprezentacji pozatekstualnej. W artykule obecna jest polemika z najbardziej rozpowszechnionym stanowiskiem badawczym, które neguje możliwość generowania przez estetykę postmodernistyczną znaczeń wychodzących poza obręb tekstu. Autor broni tezy, że film braci Coen jest tekstem otwierającym się na możliwość interpretacji w kategoriach odczytania gatunkowego kostiumu jako odbicia społecznych postaw, niepokojów i pragnień. Istotne problemy, które podejmuje autor artykułu, dotyczą ponadto kwestii demitologizacji i polemiki z westernową tradycją oraz pytań o możliwość podejścia do westernu jako źródła znaczeń historycznych.

Rafał Syska „SMART CINEMA”. MĄDRE KINO Z „INDIE” ŚWIATA

Autor poddał analizie jedną z najważniejszych ścieżek amerykańskiego kina niezależnego lat 90. – *smart cinema*. Opisał kontekst produkcyjno-dystrybucyjny i ulokował go w pejzażu *indieworld* – fenomenowi rozwijającego się od 25 lat w USA. Następnie prześledził najważniejsze cechy *smart* filmów, koncentrując się na ich konserwatyzmie estetycznym i światopoglądowym, ale także na kwestii ironii oraz przypadku. Uznał, że *smart* filmy to antyteza kina rodzinnego, ale jednocześnie tęsknota za pryncypiami amerykańskiego modelu stosunków społecznych. Syska stworzył wstępny zarys zjawiska, przywołał najważniejszych jego twórców: Paula Thomasa Andersona, Tamarę Jenkins, Alexandre'a Payne'a, Todda Solondza i innych, a także zestawiał *smart cinema* z *quirky cinema*.

Barbara Szczekała EKSPERYMENTY I KOMPROMISY: „MIND-GAME FILMS” WE WSPÓŁCZESNYM KINIE AMERYKAŃSKIM

Artykuł koncentruje się na fenomenie tzw. *mind-game films* – filmów powstających od końca lat 90., które cechują się m.in. skomplikowaną narracją, ontologicznie niepewnymi światami przedstawionymi, niestabilnymi mentalnie bohaterami ogniskującymi fabułę. Autorka tekstu osadza zjawisko *mind-game films* w kontekście przemian w estetyce i produkcji współczesnego kina amerykańskiego i odpowiada na pytanie, dlaczego okazało się ono najwyraźniej obecne właśnie w kinematografii USA. Choć eksperymenty narracyjne skierowane na budzenie dyskomfortu poznawczego u widza były dostrzegalne już w kinie modernistycznym, to właśnie współczesne kino amerykańskie sprawiło, że stały się one oswojalne i przystępne dla szerszej widowni. Szczekała skupia się również na aspekcie estetyczno-ideologicznym zjawiska, analizuje najczęściej powtarzające się tematy i chwytły narracyjne oraz swoistą dla *mind-game films* formę „identyfikacji poznawczej”.

KONTEKSTY SPOŁECZNE

Zbigniew Lewicki FILM JAKO ŹRÓDŁO WIEDZY HISTORYCZNEJ. ŻYDZI W SPOŁECZEŃSTWIE I FILMIE AMERYKAŃSKIM XX W.

Artykuł dotyczy zagadnienia traktowania filmu jak źródła wiedzy historycznej na przykładzie sposobu traktowania Żydów w społeczeństwie amerykańskim XX w. i odzwierciedlenia tej problematyki w filmach. Z przeprowadzonych analiz wynika, że istnieje wyraźna korelacja

wydarzeń historycznych z tego zakresu oraz częstotliwości i sposobu ukazywania dylematów odrębnej religijnie i kulturowo mniejszości żydowskiej w USA. Nie jest to jednak relacja jednostronna, gdyż filmy nie tylko ukazywały ten specyficzny problem społeczny, lecz także wpływały na zmianę nastawienia Amerykanów do grupy żydowskiej. Aczkolwiek kwestia roli, jaką w historiografii odgrywają filmy, wymaga dalszych, poszerzonych studiów, artykuł jednoznacznie wykazuje, że z konieczną dozą ostrożności można uznać dzieła filmowe za uprawnione źródło wiedzy o wydarzeniach historycznych, w tym przede wszystkim o nastrojach społecznych epoki.

Kamil Kościelski „*SQUARE*”, „*WHITE NEGRO*” I *THE BEATLES*, CZYLI KOGO SPOTKAŁ MOWGLI W DRODZE DO LUDZKIEJ OSADY

Twórcy *Księgi dżungli* (*The Jungle Book*, reż. Wolfgang Reitherman, 1967), kreując wizerunek filmowej mały, wzorowali się na postaci Louisa Armstronga, któremu bohater ten zawdzięcza swe imię i przydomek króla swingu (myśl o zaangażowaniu jazzmana do roli króla Louie porzucono w obawie przed prawdopodobnymi protestami NAACP). Z kolei źródłem inspiracji dla filmowych sępów byli członkowie zespołu *The Beatles*. Wspomniane postacie utożsamiane są z trendami muzycznymi (jazz i rock) łączonymi z ruchami kontrkulturowymi (Beatnicy i hipisi). Biorąc pod uwagę inne zawarte w filmie odniesienia do amerykańskiej kultury oraz jego wyraźnie konserwatywny wydźwięk, rodzi się pytanie, czy inicjacyjna opowieść o Mowglim nie jest aby historią o ówczesnych dylematach młodych widzów? Autor przybliży obecne w *Księdze dżungli* aluzje do kultury tamtego okresu, omawia utwór na tle przemian społecznych w Ameryce lat 60., a także opisuje sposób ukazywania czarnoskórych osób w hollywoodzkim filmie animowanym, co stanowi uzupełnienie wyводу dotyczącego kontrowersji narosłych wokół postaci króla Louie.

Marek Hendrykowski *ODLOT ZA ATLANTYK. AMERYKAŃSKI DEBIUT MIŁOŠA FORMANA*

Marek Hendrykowski przeprowadza historyczną rewizję oceny *Odlotu* (1971) Miloša Formana, wskazując, że dzieło to należy do czołówki najwybitniejszych osiągnięć kinematografii amerykańskiej przełomu lat 60. i 70. Według autora film ten sytuuje się w kręgu krzywdząco niedocenionych zjawisk historii kina amerykańskiego. Kasowa porażka *Odlotu* sprawiła, że na długie lata stał się on przykładem rzekomego niedopasowania wybitnego filmowca z Europy do Nowego Świata – Ameryki i Hollywood. Hendrykowski zauważa m.in., że z dzisiejszej perspektywy dzieło Formana zdumiewa mistrzostwem warsztatowym oraz konsekwencją reżysera w przenoszeniu do nowych warunków bagażu twórczego, z którym opuścił Czechy i Europę. Podkreśla również, że niezwykłą wartością *Odlotu* jest nieustanna obecność w nim ironii poznawczej, charakterystycznej nie tylko dla samego Formana, ale poniekąd także dla filmów szkoły czeskiej. Autor konkluduje: *Forman zainicjował „Odlotem” pewien nurt poszukiwań, który miał się stać wskazówką i dążeniem dla szeregu innych filmowców za Oceanem. Nie chodzi o takie czy inne podobieństwa, nawiązania czy zapożyczenia stylistyczne, lecz o nowatorski model niebanalnego kina fikcji i wpisany weń makroobraz rzeczywistości.*

Mateusz Tokarz *BAUDRILLARD, „PARYŻ, TEKSAS”. WYOBRAŻNIA FILMOWA W SOCJOLOGII I FILOZOFII JEANA BAUDRILLARDA*

W swym artykule Tokarz podejmuje refleksję nad filmową wyobraźnią w filozofii i socjologii Jeana Baudrillarda. Dokonuje zderzenia hipotez badawczych oraz teorii społecznych Baudrillarda, który zgłosił akces do ruchu postmodernistycznego, z wieloma odmianami kina współczesnego. Metoda pisarstwa Baudrillarda została zestawiona z metodą twórczą reżysera francuskiej Nowej Fali Jean-Luca Godarda. Tokarz przeprowadza analizę nawiązań

Baudrillarda do awangardy wysokiego modernizmu oraz jego spojrzenia przez pryzmat filmów na USA w reportażu filozoficznym *Ameryka*. Ponadto autor rozpatruje kwestie filmu nostalgicznego, aplikacji Baudrillardowskiej teorii uwodzenia, zestawienia jego myśli z filmem *Paryż, Teksas* oraz parkosyzmów systemu medialnego. Kluczowa jest hipoteza o możliwości manipulowania historią dzięki doskonałej operacyjności zapisu cyfrowego. W świecie Baudrillarda spełniły się wszystkie utopie i dystopie. Pozostała nostalgia za autentycznością.

André Singer *ANTROPOLOGIA, LUDOBÓJSTWO I OBRAZOWANIE*

Wydaje się, że antropologia długo dojrzewała do podjęcia tematu ludobójstwa albo – patrząc na to z drugiej strony – długo ten temat omijała. Przemiany, jakie zaszły w tej dziedzinie w drugiej połowie XX w. i później, wraz z coraz bardziej znaczącym oddziaływaniem antropologii zaangażowanej, zmieniły tę sytuację. André Singer, antropolog i filmowiec, był w ostatnich latach w różnym charakterze zaangażowany w produkcję trzech filmów – *Scena zbrodni* (reż. Joshua Oppenheimer, 2012), *Scena ciszy* (reż. Joshua Oppenheimer, 2014) i *Ciemności skryją ziemię* (reż. André Singer, 2014) – które wykorzystały ruchome obrazy do sportretowania ludobójstw dokonanych w całkiem odmiennych okolicznościach w Europie i Indonezji. W niniejszym tekście, na podstawie materiału zgromadzonego do wspomnianych filmów, Singer zastanawia się, czy paradygmat antropologiczny przyczynia się bądź czy mógłby się przyczynić do lepszego zrozumienia tych fenomenów.

POZA KINEM GŁÓWNEGO NURTU

Magdalena Zdrodowska *AMERYKAŃSKIE FILMY MIGOWE – PIERWSZE FILMY W JĘZYKU MIGOWYM*

Artykuł jest poświęcony unikatowej kolekcji pierwszych filmów ukazujących i wykorzystujących język migowy, zrealizowanych w latach 1910-1921 przez amerykańskie Narodowe Stowarzyszenie Głuchych (NAD). Po ogólnokrajowej zbiórce środków finansowych w 1909 r. został powołany w NAD Fundusz Filmowy oraz zarządzająca nim Komisja Filmowa. Autorka tekstu umiejscawia filmową kolekcję w szerszym kontekście i skupia się na czterech filmach, opisując ich wpływ na ówczesnych głuchych, konstruowanie konwencji filmowania miganych narracji oraz znaczenie dla dzisiejszych badaczy głuchej kultury. Konteksty, jak również relacje dotyczące produkcji filmów, ich recepcji oraz mechanizmów dystrybucji zostały zrekonstruowane na podstawie badań archiwalnych przeprowadzonych w archiwum Uniwersytetu Gallaudeta (Waszyngton, USA), gdzie zdeponowana jest sama kolekcja filmowa, jak i dokumenty jej dotyczące.

Andrzej Pitrus *NIC*

Artykuł zestawia *4'33''* (1952) Johna Cage'a i *Zen for Film* (1964) Nam June Paika – dwa przełomowe utwory amerykańskiej awangardy. Andrzej Pitrus próbuje uchwycić rodzaj dialogu, jaki został nawiązany przez dwóch artystów wprowadzających do swego artystycznego języka elementy aleatoryczne. Autor omawia także kwestie związane z odwołaniem się do „znaczącej pustki”, ta zaś – zgodnie z tradycją zen – stanowi rodzaj przestrzeni, w której słuchacz i widz mogą budować własne sensy i realizować doświadczenia odbiorcze. Obydwie prace niczego odbiorcy nie narzucają: Zen jest wskazówką. Twórcy nie proponują żadnych zamkniętych znaczeń, zadowolając się swoiście rozumianym artystycznym *koanem*. Ich dzieła nie zawierają NIC, lecz niewątpliwie uruchamiają niekończący się ciąg skojarzeń i zapewne jeszcze długo będą stanowiły inspirację dla interpretatorów.

Antoni Michnik MIĘDZY OP-EM, EPI I FLUXUSEM. „THE FLICKER” TONY’EGO CONRADA JAKO PRZYKŁAD ARTYSTYCZNEJ STRATEGII SYMULACJI DZIAŁANIA SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Tekst dotyczy filmu *The Flicker* (1966), kinematograficznego debiutu zmarłego niedawno Tony’ego Conrada – wybitnego muzyka, odważnego reżysera, głównej postaci nowojorskiego undergroundu lat 60. Autor przedstawia kluczowy film amerykańskiej awangardy lat 60. na szerokim tle kultury epoki: od ówczesnych zjawisk w sztukach wizualnych, przez wątki amerykańskiej kultury masowej, po tendencje nowojorskiej sceny muzyki eksperymentalnej. Szeroka panorama kulturowych zjawisk układa się estetykę nowego, bezpośredniego oddziaływania dzieła sztuki na odbiorcę, oddziaływania, dla którego modelem staje się działanie substancji psychoaktywnych. Estetyka ta rodzi się pomiędzy koncepcjami Johna Cage’a, Norberta Weinerja oraz Williama Burroughsa. Autor w końcowej części tekstu zestawia *The Flicker* z innymi filmami eksperymentalnymi z tego okresu, kładąc nacisk na te powstające w środowisku Fluxusu.

Bogusław Zmudziński NEW YORKERS, CZYLI WŚRÓD TWÓRCÓW AMERYKAŃSKIEJ ANIMACJI NIEZALEŻNEJ

W opinii Giannalberta Bendazziego, sformułowanej w wydanej niedawno fundamentalnej trzutomowej pracy *Animation. A World History* (2016), Nowy Jork to główne centrum rozwoju amerykańskiej animacji niezależnej. Potwierdza to również trudno dostępna, wydana przed laty z inicjatywy Billa Plymptona, Signe Baumanie i Patricka Smitha, dwupłytkowa edycja DVD zatytułowana *Avoid Eye Contact. Best of NYC Independent Animation* (2003, 2005). Autor tekstu rekonstruuje listę artystów należących do tego nowojorskiego środowiska, kreśląc przy tej okazji sylwetki dwojga najbardziej znanych na świecie jego reprezentantów. Służą temu rozmowy przeprowadzone z Billem Plymptonem i Signe Baumanie w Krakowie podczas udziału animatorów w dwóch edycjach Międzynarodowego Festiwalu Filmowego Etiuda&Anima, które odbyły się w latach 2007 i 2015.

CENIĘ SWOJĄ NIEZALEŻNOŚĆ. Z Billem Plymptonem rozmawia Bogusław Zmudziński

Bogusław Zmudziński, założyciel i dyrektor artystyczny Międzynarodowego Festiwalu Filmowego Etiuda&Anima, rozmawia z Billem Plymptonem o byciu twórcą niezależnym w USA, o chęci podbicia rynku animacji dla dorosłych, o amerykańskim podejściu do kwestii rozpowszechniania własnych filmów i o tym, co znaczy być „dorosłym Disneyem”, a jednocześnie „Tarantino animacji”.

ANIMACJA JEST CZĘŚCIĄ MNIE. Z Signe Baumanie rozmawia Bogusław Zmudziński

Z wykształcenia filozofka, z zawodu reżyserka filmów animowanych – Signe Baumanie, urodzona i wychowana na Łotwie, a obecnie mieszkająca w USA, to autorka autobiograficznego filmu animowanego *Kamienie w moich kieszeniach* (*Rocks in My Pocket*). W rozmowie z Bogusławem Zmudzińskim artystka skupia się przede wszystkim na tym, jak osobista perspektywa nakłada się na proces twórczy i decyduje o jego przebiegu.

OKIEM I UCHEM

Marcin Giżycki DUCH WILLIAMA MULHOLLANDA

Obecność ducha Williama Mulhollanda, inżyniera-wizjonera, projektanta największego akweduktu na świecie doprowadzającego wodę do Los Angeles z odległych o 360 km gór, widoczna jest w trzech bardzo odmiennych filmach: *Mulholland Drive* Davida Lyncha (2001), *Chinatown* Romana Polańskiego (1974) i *Water and Power* Pata O’Neilla (1989).

Niniejszy tekst odkrywa ukryte w tych dziełach wątki, zaś za nimi kryje się postać Mulhollanda, który realizując projekt zaopatrzenia Los Angeles w wodę, stał się współtwórcą potęgi tego miasta.

KSIĄŻKI O FILMIE

Magdalena Kempna-Pieniążek *AUTORZY I GATUNKI KINA EPOKI NOWOFALOWEJ*
Autorzy trzeciego tomu *Historii kina* (2015) pod redakcją Tadeusza Lubelskiego, Iwony Sowińskiej i Rafała Syski kreślą panoramę kina epoki nowofalowej jako obszaru poetyk autorskich, a zarazem uniwersum nieustannie ewoluujących gatunków filmowych. Większość badaczy snujących w *Kinie epoki nowofalowej* refleksje o dziełach mistrzów kina z powodzeniem realizuje interpretacyjny paradygmat, zgodnie z którym *poprzez autorów wypowiada się kultura*. Nawet tam, gdzie perspektywa autorska osiąga swoje granice, interpretatorzy „czytają” poszczególne gatunki przez pryzmat związanych z nimi osobowości twórczych. Relację „autorzy – gatunki” w kontekście trzeciego tomu *Historii kina* można byłoby również ująć jako opozycję „kino artystyczne – kino komercyjne”. Istotny wydaje się przy tym mający miejsce w epoce nowofalowej rozkwit kinematografii narodowych oraz pojawienie się perspektywy postkolonialnej, która z sukcesem została włączona do koncepcji tomu.

Robert Birkholc *SEWERYNA KUŚMIERCZYKA PODRÓŻ W GŁĄB POLSKIEGO KINA*
Recenzja książki *Wyprawa bohatera w polskim filmie fabularnym* (2014) Seweryna Kuśmierczyka. Autor szczegółowo omawia koncepcję analizy antropologiczno-morfologicznej wypracowanej przez badacza, zwracając uwagę na ważną rolę, jaką propozycja ta może odegrać we współczesnym filmoznawstwie. W tekstach poświęconych arcydziełom polskiego kina Kuśmierczyk przywraca wagę analizie filmowej, pokazuje, jak odczytywać bogate i często nieoczywiste znaczenia zawarte w audiowizualnej formie filmowej. Badacz nie poprzestaje na formalistycznym rozkładaniu dzieł na czynniki pierwsze, lecz także odnosi techniki filmowe do kategorii antropologicznych. Metoda zastosowana przez Kuśmierczyka może, zdaniem recenzenta, stać się punktem wyjścia do dalszych badań z pogranicza filmoznawstwa i kulturoznawstwa.

Andrzej Pitrus *PRAWIE WSZYSTKIE KOLORY INDII*

Tekst jest recenzją tomu zbiorowego *Od Ramajany do Slumdogo. Filmowe adaptacje literatury indyjskiej* (2015) pod redakcją Grażyny Stachówny i Tatiany Szurlej. Książka zawiera dwadzieścia esejów poświęconych filmom zrealizowanym na podstawie literatury indyjskiej. Autor recenzji zwraca uwagę na eklektyzm publikacji wynikający z różnorodności literatury Indii czy wręcz niemożności zdefiniowania jednej literatury indyjskiej. Tom został jednak oceniony wysoko jako pionierskie wydawnictwo będące odpowiedzią na wzrastające zainteresowanie przedstawionym w nim fenomenem.

POŻEGNANIA

Bronisława Stolarska *PROFESOR EWELINA NURCZYŃSKA-FIDELSKA (1938-2016). WSPOMNIENIE*

Małgorzata Jakubowska *„KINO TO NIE MIEJSCE. TO STAN DUSZY”. WSPOMNIENIE O EWELINIE NURCZYŃSKIEJ-FIDELSKIEJ*

***NASZA PANI PROFESOR.* Ewelinę Nurczyńską-Fidelską wspominają Jadwiga Mostowska i Grzegorz Nadgrodkiewicz**

Noty o autorach

Summary

Table des matières